

Από την Ισπανία με αγάπη, για τους podemos

Μαρία Μπότση

Τι είναι το Podemos;

Τρία χρόνια πριν. Στις 15 Μαΐου 2011 οι πλατείες της Ισπανίας γεμίζουν από χιλιάδες κόσμου, οι οποίοι ζητούν να μπει πάτος στο βαρέλι της λιτότητας, να σταματήσει η εξαθλίωση, να υπάρξει μεταρρύθμιση του πολιτικού συστήματος, να μην πληρώσουν την κρίση οι «από κάτω». Αποφασίζουν να καταλάβουν τις πλατείες, να κατασκηνώσουν εκεί και δεν σταματούν να προτρέπουν τον κόσμο «μην μας κοιτάτε, ελάτε μαζί μας».

Κάπως έτσι, το κίνημα των αγανακτισμένων (indignados) ή 15M, όπως έγινε γνωστό, κάνει την εμφάνισή του στην ιστορία. Μια ιστορία, η οποία θα αναδειχθεί πολύ πιο σημαντική απ' ό,τι και οι ίδιοι οι εμπλεκόμενοι φαντάζονταν, όχι μόνο επειδή ήταν ένα κίνημα που άνθισε σε όλη την Ισπανία αλλά και πέρα από τα σύνορά της, αλλά επειδή έμελλε να παίξει σημαντικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας κάποια χρόνια μετά. Παράλληλα με το κίνημα 15M, είχε δημιουργηθεί στην Ισπανία η πλατφόρμα όσων πλήττονται από τις υποθήκες, που λειτουργούσε με συνελεύσεις σε πολλές γειτονίες και αποτελούσε μια στήριξη σε όσους ήταν αντιμετώπιζαν εξώσεις από τις τράπεζες επειδή δεν μπορούσαν να εκπληρώσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις. Δράσεις οι οποίες συνδέθηκαν άμεσα με το κίνημα των πλατειών και αποτέλεσαν κομμάτι του. Μία σύνδεση η οποία έδωσε καρπούς.

Την περίοδο που ξέσπασε το κίνημα, διεξήχθησαν τοπικές εκλογές στην Ισπανία, στις οποίες επικράτησαν οι συντηρητικοί του Λαϊκού Κόμματος. Τότε ήταν διάχυτη η αντίληψη ότι κανένα κόμμα από τα υπάρχοντα δεν ήταν σε θέση να εκφράσει τα αιτήματα του κινήματος και απέρριπταν προτάσεις συνεργασίας που γίνονταν από την Ενωμένη Αριστερά. Είχε επικρατήσει η στάση της αποχής από την εκλογική διαδικασία και υπήρχε μια γενικευμένη απαξίωση του συνόλου των πολιτικών κομμάτων. Μια από τις πιο συνηθισμένες ερωτήσεις που απευθυνόταν στους διαδηλωτές ήταν αν ποτέ το κίνημα θα επέλεγε να δημιουργήσει ένα κόμμα, έναν πολιτικό φορέα, ο οποίος θα εκπροσωπούσε θεσμικά τα αιτήματα του κινήματος. Η απάντηση ήταν πάντα αρνητική, καθώς όσοι συμμετείχαν δήλωναν έντονα ότι η ουσία του κινήματος ήταν οι διαδικασίες άμεσης δημοκρατίας που αναπτύχθηκαν στις πλατείες και ότι δε χρειάζονται κανένα διαμεσολαβητή στην έκφραση των αιτημάτων τους.

Τρία χρόνια μετά.

Στις 25 Μαΐου 2014 εμφανίζεται στο πολιτικό προσκήνιο το κόμμα των Podemos (Μπορούμε!) και καταγραφεί το ποσοστό των 8% στις Ευρωεκλογές με αποτέλεσμα να εκλέξει πέντε βουλευτές στο ευρωκοινοβούλιο. Το κόμμα των Podemos δημιουργήθηκε τρεις μήνες πριν τις εκλογές. Όπως οι ίδιοι λένε είναι ένα κόμμα / μη κόμμα, το οποίο προέκυψε μέσα από τις λαϊκές συνελεύσεις της 15ης Μάη και των κινημάτων ενάντια στις εξώσεις. Δεν είναι κόμμα με τη συνηθισμένη ερμηνεία του όρου αλλά δεν είναι και κίνημα χωρίς οργανωτική συγκρότηση. Είναι, όμως, πολιτικό υποκείμενο έκφρασης αιτημάτων και διεκδικήσεων, πάτησε στις αδυναμίες της ισπανικής Αριστεράς και κάλυψε το κενό της.

Ένας από τους βασικούς στόχους του Podemos ήταν να εισχωρήσει σε πεδία που η παραδοσιακή Αριστερά δεν είχε καταφέρει να εισχωρήσει και αυτό το πέτυχε. Θέλησε να

συνομιλήσει και να απευθυνθεί σε κόσμο ο οποίος δεν αποτελούσε τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους της Αριστεράς και αυτό το έκανε λέγοντας ότι ο μοναδικός τρόπος για να κερδίσει την ηγεμονία και έτσι να επιτύχει ριζικές αλλαγές στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο είναι να κάνει την πολιτική προσιτή και κατανοητή σε όλους, χρησιμοποιώντας κοινή γλώσσα και εκφράσεις. Σκοπός δεν είναι να περάσει η πολιτική στα χέρια ειδικών εκπροσώπων, άλλα να έχουν λόγο οι πολίτες και να μπορούν να επηρεάζουν τις εξελίξεις.

Το πολιτικό υποκείμενο

Τι μπορούμε να μάθουμε από τη δημιουργία αυτού του κόμματος και τι συμπεράσματα μας αφήνει αυτό;

Είναι πολύ σημαντικό να μελετήσουμε τη διαδικασία ίδρυσης του πολιτικού φορέα που ονομάζεται Podemos. Είναι μια προσπάθεια που ξεκίνησε «από κάτω», από τους ανθρώπους που είχαν ενεργή συμμετοχή στα κινήματα του προηγούμενου διαστήματος και δεν είχαν προηγούμενη εμπλοκή με την τυπική έννοια της πολιτικής. Ήταν άνθρωποι που ενεπλάκησαν κατά πλειοψηφία στα κοινά όταν ένιωσαν την ανάγκη ότι δεν έχουν κανένα υποκείμενο να τους εκφράζει, να μπορεί να διεκδικήσει τα αιτήματα τους. Η πρώτη τους αντίδραση ήταν η έντονη διαμαρτυρία, να βγουν στους δρόμους, να συνομιλήσουν και να συναποφασίσουν.

Όταν μετά από ένα διάστημα αυτή η διαδικασία ατόνησε, τα αιτήματα δεν είχαν εκπληρωθεί ακόμα. Σε αυτό το στάδιο δημιουργήθηκε η ανάγκη να φτιάξουν ένα πιο συγκροτημένο φορέα, ένα πολιτικό υποκείμενο που θα είναι σε θέση σε θεσμικό επίπεδο να θέτει ερωτήματα, να επηρεάζει την κεντρική πολιτική, να απαιτεί αλλαγές, να ολοκληρώνει την παρέμβαση του στην ταξική σύγκρουση. Η αναγκαιότητα παρέμβασης και έκφρασης ήταν αυτή που οδήγησε μια ομάδα κυρίως επιστημόνων της πολιτικής επιστήμης να συγκροτήσουν το δικό τους φορέα, παρακάμπτοντας την Αριστερά, γεγονός που δεν πρέπει να υποτιμηθεί.

Το τελευταίο, είναι ένα ιδιαίτερα χρήσιμο συμπέρασμα για την ελληνική πραγματικότητα που, επίσης, έζησε ένα δυναμικό κίνημα πλατειών το 2011 και πέρασε μια περίοδο έντονων και συνεχών κινητοποιήσεων. Και στις δύο περιπτώσεις η ανάγκη για θεσμική και οργανωμένη εκπροσώπηση γίνεται αντιληπτή. Απλά στην περίπτωση της Ισπανίας δεν υπήρξε ο πολιτικός φορέας να συνολικοποιηθεί και να εκφράσει τη δυσαρέσκεια αυτή και γι' αυτό το λόγο δημιουργήθηκε από τα κάτω μια τέτοια οργάνωση. Αντίθετα στην Ελλάδα, η ριζοσπαστική αριστερά, και πιο συγκεκριμένα ο ΣΥΡΙΖΑ, μπόρεσε να συνδεθεί και να εκφράσει πολιτικά αυτά τα κινήματα, εμπλεκόμενη χωρίς φόβο στις διαδικασίες τους. Τα παραδείγματα τόσο στην Ισπανία όσο και στην Ελλάδα αναδεικνύουν ότι οι κοινωνικοί αγώνες γίνονται πιο επικίνδυνοι για το σύστημα όταν έχουν συγκροτημένο πολιτικό υποκείμενο έκφρασης. Βέβαια, η οργανική σύνδεση ανάμεσα στο πολιτικό υποκείμενο και τα κινήματα βρίσκεται υπό συνεχή διακύβευση και αποτελεί ένα διαρκές στοίχημα και στις δύο χώρες αν αυτά τα εγχειρήματα θα πετύχουν να διατηρήσουν τη δυναμική τους.